

**BİLİMSEL-SOYSOLOJİK BULGULAR
İŞİĞİNDA ÇİN İMPARATORLUK
GELENEĞİ İLE OSMANLI
İMPARATORLUK GELENEĞİ**

**THE DIFFERENCES OF THE CHINESE
IMPERIAL TRADITION AND THE OTTOMAN
EMPIRE TRADITION**

Babek Muharremov

Babaek Muharramov

*Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
fakültesi, Sosyoloji bölümü, yüksek lisan
öğrencisi*

*Bartın University, Faculty of Graduate Education
Institute, Department of Sociology, graduate
student*

Bartın, Turkey / Bartın, Türkiye

e-mail: maherremovbabek@gmail.com

Pages / səhifələr – 66-72

**UOT
UDC: 94.**

**ORKID İD
ORCID ID:
0000-0003-0984-5651**

**Daxil oldu
Received: 01.05.2022**

**Qəbul olundu
Accepted: 22.05.2022**

**Redaktə etdi
Edited by
Dr. Bayram Quliyev**

Keywords: Chinese Empire, Confucianism, Civilization, Ottoman Empire, Sultan, society, state, center-periphery relations

Summary

The main purpose of this study is to compare the imperial office in the Chinese Empire, one of the oldest civilizations in history, with the imperial office in the Ottoman Empire, which ruled for six centuries in history. In both societies, the monarch or the Emperor has an important position. However, there is a different understanding of empire in both civilizations. In the article, firstly, the position of the ruler in the Chinese and Ottoman Empires will be examined. Then, how these authorities are seen by the state, society and the subjects of the ruler will be analyzed. Then, it will be tried to reach a conclusion by comparing the qualifications of the rulership in the two societies.

Anahtar Kelimeler: Çin İmparatorluğu, Konfüçyanizm, Uygarlık, Osmanlı İmparatorluğu, Padişah, toplum, devlet, merkez-çevre ilişkileri

Özet

Bu çalışmanın temel amacı tarihin en eski medeniyetlerinden biri olan Çin İmparatorluğu'nda imparatorluk makamıyla, tarihte altı yüzyıl hüküm sürmüş Osmanlı İmparatorluğu'nda olan imparatorluk makamının birer karşılaştırmasıdır. Her iki toplumda hükümdar veya İmparator önemli bir konumdadır. Ancak her iki uygarlıkta birbirinden farklı bir imparatorluk anlayışı mevcuttur. Makalede öncelikli olarak Çin ve Osmanlı İmparatorluklarında hükümdarın makamı ele alınarak incelenecek. Ardından bu makamların devlet, toplum ve hükümdarın tebaası tarafından nasıl görüldüğü analiz edilecektir. Ardından iki toplumdaki hükümdarlığın nitelikleri karşılaştırılarak bir sonuca varılmaya çalışılacaktır.

Açar sözlər: Çin İmperiyası, Konfutsiçilik, Sivilizasiya, Osmanlı İmperiyası, Sultan, cəmiyyət, dövlət, mərkəz-çevrə münasibətləri

Xülasə

Bu araşdırmanın əsas məqsədi tarixin ən qədim sivilizasiyalarından biri olan Çin İmperiyasındakı imperator idarəsini tarixdə altı əsr hökm sürən Osmanlı İmperatorluğundakı imperatorluq idarəsi ilə müqayisəli təhlil etməkdir. Hər iki cəmiyyətdə monarx və ya imperator mühüm mövqeyə malikdir. Bununla belə, hər iki sivilizasiyada imperiya anlayışı fərqlidir. Məqalədə ilk olaraq Çin və Osmanlı İmperiyalarında hökmdarın mövqeyi araşdırılacaq. Daha sonra bu səlahiyyətlərin dövlət, cəmiyyət və hökmdarın təbəələri tərəfindən necə görüldüyü təhlil ediləcək. Daha sonra iki cəmiyyətdə hökmdarlığın xüsusiyyətlərini müqayisə edərək bir nəticəyə gəlməyə çalışılacaqdır.

Giriş

İnsanlık tarihine kültürel, sosyal, siyasal olarak katkı sunan birçok uygarlık olmuştur. Bu uygarlıklara Mezopotamya, Mısır, Hindistan, Çin, Antik Yunanistan, Roma, Arap Hilafeti, Osmanlı İmparatorluğu'nu örnek gösterebiliriz. Bu uygarlıkların her biri bilimsel, felsefi, siyasal, toplumsal, olarak insanlık tarihine önemli katkılarda bulunmuştur.

Antik uygarlıklardan biri olan Çin'e baktığımızda; bilim, sanat ve devlet geleneğinin gelişmesi açısından oldukça önemli bir medeniyet olduğunu görmekteyiz (UNAT, Y. / TOPDEMİR, H.G.2015, ÇAKAN, V. 2017). Çin M.Ö. 2400 yılında kurulan ilk devleti Xin Hanedanlığından başlayarak, oldukça farklı bir devlet geleneğine sahip olmuştur. Bu devlet geleneğinde İmparatorun yeri oldukça önemlidir. İmparator Tanrının yeryüzündeki temsilcisi olarak görülür. Halk ise İmparatora saygıyla itaat etmek durumundadır. Çin imparatorluk geleneğinin beslendiği kaynaklar, Çin mitolojisi ve konfüçyanizm gibi felsefi disiplinlerdir (TÜRKER, N.K. 2007).

Ortaçağda Osmanlı İmparatorluğu kendi zengin kültürüyle Doğu ve İslam coğrafyasının gelişmesine önemli katkıda bulunmuştur. 1299 yılında Osman Gazi tarafından kurulan Osmanlı'nın kendine özgü devlet geleneği olmuştur. (KODAMAN, B. 2007). Osmanlı İmparatorluğu'nda padişah yönetme yetkisini Allah'tan aldığı düşünülür. Allah'tan yönetme görevini alan Padişah'ın mutlak hâkimiyeti ve yönetme yetkisi tebaası tarafından tereddütsüz bir şekilde kabul edilir. (GÜNAY, Ü. 2003). Osmanlı İmparatorluk geleneğinin beslendiği kaynaklara baktığımızda, bunların önemli ölçüde töre, dini ve geleneksel öğeler olduğunu görmekteyiz. (ERDOĞAN, E. 2006).

Bu çalışmada Çin ve Osmanlı İmparatorluk geleneklerinin özellikleri detaylı şekilde açıklanacak. Sonrasında bu iki imparatorluğun gelenekleri arasında olan farklılıklar karşılaştırılacaktır.

Bir Uygarlık Olarak Çin

Tarihe baktığımızda insanlığın bilimsel, kültürel, siyasi, toplumsal vb. gibi konularda gelişmesine katkı gösteren farklı uygarlıklar olmuştur. Mezopotamya, Mısır, Hindistan, Çin, Antik Yunanistan gibi uygarlıklar insanlık tarihinin gelişmesine önemli katkılar yapmıştır. (UNAT, Y. / TOPDEMİR, H.G.2015) Bu uygarlıklar içinde Çin uygarlığının önemli bir yeri vardır. Çin Uygarlığı, Hindistan'dan ve Orta Asya'dan Çin'e göç edenlerle, Çin'in yerli halkı tarafından oluşturulmuştur. Çin'de ilk devlet M.Ö. 2400 yıllarında ortaya çıkmıştır. Çin'de kurulan ilk hanedanlık, Xin Hanedanlığı'dır. Bununla ilgili herhangi bir yazılı belge veya kaynak elimizde olmasa da, bu yarı efsanevi olan hanedanlığın, kurulan ilk hanedanlık olması tarihçilerin üzerinde antant kaldığı bir konudur. Yazılı belgelerde olan ve varlığı tam olarak ispatlanan ilk hanedanlık Şang Hanedanlığı'dır. M.Ö. 1600 – M.Ö. 1027 yıllarında varlığını sürdürmüş Şang Hanedanlığı, Sarı Nehir Deltası etrafında var olmuştur. İlk Çin yazılarına bu dönemde bronz kaplar üzerinde rastlanmıştır. Şang Hanedanlığı yıkıldıktan sonra yerine Zhou Hanedanlığı geçmiştir. Bu hanedanlıklarda kral gücünü dini konumdan alır. Bu devletler teokratik Tunç Çağı devletleridir. Daha sonra küçük prenslikler şeklinde Çin bölünmeye başladı. Bu dönem M.Ö. 700 yıllarına tekabül etmekte. Tarihe bu zaman aralıkları "İlkbahar ve Sonbahar" dönemi olarak geçmiştir. Ardından M.Ö. 400 yıllarında "Savaşan Devletler" dönemi gelir. Demir Çağı'na tesadüf eden bu dönemde toplum tarafından

yaygın olarak demir kullanılmaya başlanır (ÇAKAN, V. 2017). Konfüçyüsçü ve Taocu akım bu devirde ortaya çıkar. Bu dönemlerden sonra Cumhuriyet dönemine kadar imparatorluk dönemi olmuştur (ÖZMEN, İ. 2017).

Çin bilginin ve bilimin ilerlemesinde de tarihte önemli bir yere sahiptir. Çin’de barut, pusula, matbaa, ipek dokumacılık, porselen, kâğıt yapımı ortaya çıkmıştır. Birçok bilim alanında önemli keşifler Çin’de yapılmıştır. Astronomi, Cebir ve tıp gibi alanlarda büyük başarılar elde etmişlerdir (UNAT, Y. / TOPDEMİR, H.G. 2015).

Çin’de Felsefi Düşünce Akımları / Konfüçyanizm Disiplininde Hükümdarın ve Toplumun Yeri

Çin’in önemli felsefi düşünce disiplini olan konfüçyanizm’in kurucusu Konfüçyüs’tür. Konfüçyüs dönemi itibariyle önemli bir bilgin ve sosyal filozoftur. Konfüçyüs politika, eğitim ve ahlak üzerine önemli çalışmalar yapmıştır. Ahlakın önemli olduğunu ve ahlakın temelinde insanlar tarafından uyulması gereken en önemli ilkeler insan sevgisi, törelere uyulması ve örnek bir evlat olunmasıdır. Diğer felsefi disiplinlerden farklı olarak konfüçyanizm merkeze sevgiyi koyar. İnsan önce kendisini sevmeli, sonra ailesini, sonra diğer insanları. Konfüçyanizm ekolü ideal insan ve ideal toplum düzeni yaratma çabasıdır. Ailede baba-oğul ilişkisine konfüçyanizm perspektifinden bakıldığında, baba oğlunu korumalı ve kollamalı, oğul ise babasına saygı göstermelidir. Toplumla hükümdar arasında da bu şekilde bir ilişki olması gerekmektedir. Hükümdar toplumda yaşayan insanları korumak ve haklarını gözetmekle yükümlüdür. Halksa Hükümdara saygıyla karşılık vermek durumundadır (TÜRKER, N.K. 2007). Deyim yerindeyse Konfüçyüs tümevarımsal bir yöntem kullanarak ilk önce baba ve oğul arasında olan ilişkinin nasıl olması gerektiğini betimler ve sonra da bunu toplum ve yönetici

sınıf arasında olan ilişkiye uygulayarak Hükümdarın yerini ve önemini vurgular. Konfüçyanizm öğretisine göre herkes kendisine yakışanı yapmalı, yani bulunduğu mevki kullanmamalıdır. Sadece böyle olduğu takdirde bir ülke insanların yaşayabileceği bir yer haline gelir. Konfüçyüs’ün felsefesinde insan doğuştan iyidir. Kötü insanlarsa eğitim almadıkları ve yeterli derecede eğitilmelikleri için kötülüğe yönelirler (TÜRKER, N. K. 2007)

Çin’de İmparatorun unvanı “Tanrının Oğlu ”dur. İmparator unvanından da görüldüğü gibi kutsal bir kişidir. Toplum, hükümdarın tebaası İmparatora kutsallık atfeder ve özel bir saygı gösterirlerdi. Konfüçyüs’ün derlediği kitaplara bakıldığında, kitabın içinde geçen cümlelerde farklı anlamların olduğu görülmektedir. Kitaptan örnek göstermek gerekirse, “Yöneticiler rüzgâra, otlar halka benzer.” Bu ifadenin anlamı toplumda yaşayan insanlar İmparatorun önünde eğilmelidir. Ayrıca insanlar hükümdarın dediği her şeyi yapmalıdır. Bir diğer ifadeye bakarsak, Rüzgârın esiş yönü, otların yatış yönünü belirler. Burada kastedilen İmparator ne kadar erdemli olursa, halkta erdemli olur. Yani bu ifadelerden anlayacağımız halkın eğitimi, öğrenmesi ve hatta erdemli olması bile, hükümdardan bağımsız değildir.

Konfüçyüs’e göre eğer hükümdar halka, tebaasına karşı iyi davranmıyorsa “Gökten aldığı yetkiyi” kötüye kullanıyorsa, bu yetkisini kaybedebilir. Çünkü Göklerin verdiği yetkiye, yine gökler geri alır. Ancak hükümdar halka iyi davranıyorsa ve onların sorunlarıyla alakadar oluyorsa “Gökten aldığı yetkiyi” iyiye kullanıyor demektir. Böyle bir hükümdara itaat edilmeli ve saygı duyulmalıdır. Çünkü iyi bir hükümdara yönetme yetkisini göklerin verdiği yaptıklarına bakılarak anlaşılabilir. Ve hiç kimse göklerin yetki verdiği kişiye saygısızlık etmemeli ve

ona koşulsuz itaat etmelidir (CEYLAN, F. 2020).

Konfüçyanizm’de sadakat çok önemli bir yere sahiptir. Kişi önce ailesine sadık olmalıdır. Halk ise hükümdara karşı sadakatli davranmalıdır. Konfüçyüs her ne kadar karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörüden bahsetse de Hükümdarı halktan ayırarak özel bir yere koyar. Çünkü iyi davranışlar sergileyen hükümdar “Gökten aldığı yetkiyle” bunu yapar. Çin’in önemli düşünce akımlarından biri olan konfüçyanizm disiplinde de hükümdarın yeri özel olarak belirtilmiştir (TÜRKER, N. K. 2007).

Çin İmparatorluk Geleneğinde İmparatorun Yeri

Çin’in mitolojilerinde de, felsefi disiplinlerinde de hükümdarın yeri önemli ve saygıya layık bir mevkidir. Toplum koşulsuz olarak İmparatora itaat etmeli ve saygı göstermelidir. İmparator Tanrının yeryüzündeki temsilcisidir. Kimse ondan daha iyi, daha dürüst, daha erdemli olamaz.

Çin’in dini, mitolojik düşünüş biçimlerinde yer-gök ayrımı önemli bir yerdedir. Bu ikilik felsefi birer aksiyom olan yin-yang’a dayanır. Yani dünyevi olanla ilahi olanın bir sentezi diyebiliriz. Yin-yang aksiyomunda yin – yer olarak ele alınır ve mekânı simgeler, yani dünyevidir. Yang ise gök olarak ele alınır ve zamanı temsil eder. Yang ise doğaüstüdür. Aksiyomda Yin kesin olarak dünyeviliği simgelediği belirtilirken, yang’ın kesin olarak neyi belirttiği açıklanmamıştır. Ancak daha üst ve dünyevi değil ilahi olması üzerinde araştırmacılar antant kalmıştır. Zaten Çin mitolojisi ve hatta tarihsel kayıtlara bakılırsa da anlamının o kadarda belirlenemez olmadı görülecektir (KIRİLEN, G. 2012).

Çin düşünce geleneğinde İmparator “Göğün oğlu” unvanını taşır. “Göğün Oğlu” Yer ve Gök arasında Gök’ün isteklerini uygulayabilecek kudrette olan tek kişidir. Gök,

Yer ve insanı birbirine bağlayan yegâne kişi hükümdardır. Çünkü hükümdar “Göğün Oğlu” olarak doğaüstü güçleri olan ve “Yer, Gök, insan” arasındaki ilişkiyi sağlayabilecek, aynı zamanda Gök’ün istekleri çerçevesinde toplumu yönetebilecek kişidir. Yer ve Gök arasında hiyerarşik bir yaşam düzeni vardır. Yer ve Gök’ün tam merkezinde olan tek kişiye hükümdardır. Çin’de yeni tahta çıkan bir hükümdar Gök’ten yetki alır. Zhou, Xia ve Shang hanedanlıkları zamanı bu özelliklerin hükümdarda en belirgin şekilde öne çıkardı. Göklerden yetki almış hükümdar insanların hayatlarına müdahale edebilir, tabiatta baş veren değişiklikleri yönetebilir bir kudrete sahiptir. Yeryüzüne her şeyi Göklerin yetkisiyle hükümdar bahşeder.

Sonuç olarak baktığımızda Çin’de hükümdar olağanüstü güçlerle donatılmış bir kişidir. Toplum kayıtsız, şartsız hükümdara itaat etmek ve saygı duymak zorundadır. Doğal afetleri, toplumsal olayları, siyasi olayları vb. bunun gibi dünyevi her şeyin gidişatını belirleme kudreti Gökler tarafından sadece hükümdara verilmiştir (KIRİLEN, G. 2012, TÜRKER, N. K. 2007).

Siyasi ve Toplumsal Perspektiften Osmanlı İmparatorluğu’nda Padişah’ın Yeri

Osmanlı İmparatorluğu 1299 yılında Osman Gazi tarafından kurulan ve 600 yıl büyük bir imparatorluk olarak tarihe adını yazdırmış bir Türk devletidir (KODAMAN, B. 2007). Osmanlı’da devlet yapısına baktığımızda merkezîyetçi bir yapıya sahip olduğunu görmekteyiz. Osmanlı devleti mutlak idare ve merkezîyetçi bir yönetim biçimiyle idare olunun, tebaanın hükümdara tam bir bağlılığının bulunduğu ve en üst makamda karar verici olarak hükümdarın görüldüğü bir devlet ve toplumsal yönetim yapısına sahipti. Ülkeyi yönetme ve egemenlik hakkını hükümdar elinde bulundururdu. Hükümdarın emirleri kanun hükmündeydi. Ancak hükümdar keyfi olarak değil, İslam kanunlarını ve töreleri göz önünde

bulundurarak devleti yönetirdi. Osmanlı'da hükümdar önemli konularda devlet adamlarının da fikirlerini alırdı. Ancak son karar yine hükümdarıydı (ERDOĞAN, E. 2006). 1299-1918 yılları arasında hüküm sürmüş Osmanlı devleti, her zaman Osmanlı soyundan gelen yöneticiler tarafından yönetilmiştir. Var olduğu dönemde Osmanlı soyundan gelenlerin hâkimiyeti sıkıntılı bir duruma girmiş olduğu nadir zamanlarda bile, mutlak hâkimiyet Padişah'ın elinde olmuştur. Osmanlı devletinin merkez yönetim biçimi Padişah'ın otoritesini sarsmayacak şekilde oluşturulmuştur. Hatta Padişah'ın eşlerinin seçiminde de, bu merkez otoritenin sarsılmamasına özen gösterilmiştir (KAZANCI, M. 2013, KODAMAN, B. 2007).

Her devletin farklı ideolojisi olduğu gibi Osmanlı'nın da kendine özgü ideolojisi vardır. Osmanlı devletinin temel ideolojisine göre Padişah Tanrı tarafından görevlendirilmiş bir kişidir. Padişah'ın görevi toplumda olan farklı sınıfları bir arada tutmak ve onları yönetmektir. Osmanlı'nın hiyerarşik devlet yapısı sistemine baktığımızda, en üstte Padişah vardır. Padişah'tan sonra Sadrazam vardır. Mutlak yetkilere sahip olan Sadrazam Padişah'ın devlet adamları ve kurumlarıyla olan ilişkisini sağlar ve deyim yerindeyse Padişah'ın devleti temsil eden yüzünü simgeler. Sadrazamdan sonra Şeyhülislamlık makamını gelmektedir. Şeyhülislam devlette ve toplumda olan dini işlerle uğraşır, dini fetvalar verir. Şeyhülislam ise Padişah'ın dini yönden tebaasıyla ilişkisini kurar ve deyim yerindeyse Padişah'ın dini tarafını simgeler. Başka devletlerden farklı olarak Osmanlı devletinde hem Padişah, hem de hiyerarşik yapıda olan diğer devlet adamları gelenek-görenek, kurallara sıkı sıkıya bağlı kalmış ve bu doğrultuda devleti idare etmişlerdir. Osmanlı devletinde Padişah bile haftanın bazı günleri özel danışmanlarıyla birlikte çalışmalar yapmış, töreleri, kuralları ve Padişah vasıflarını ciddi bir biçimde

incelemiştir. Osmanlı Padişah'ları geleneklere, töreye, İslam kurallarına ciddi anlamda sadık kalarak devleti ve toplumu yönetmişlerdir (GÖKÜŞ, M. 2010).

Osmanlı'da temel yönetim sistemini şekillendiren, tüm yetkilerin mutlak sahibi olan ve bu egemen yönetim yetkisini Allah'tan alan Padişah'tır. Osmanlı devletinde yöneten ve yönetilen ilişkisine bakarsak, Allah'tan yönetme görevini alan Padişah'ın mutlak hâkimiyeti ve yönetme yetkisi tebaası tarafından tereddütsüz bir şekilde kabul edilir. Osmanlı devletinde belirleyici tek kişi padişah'tır. Bu açıdan bakıldığında, yönetilenin toplumda belirleyici olması tamamen imkânsız bir durumdadır. Osmanlı devlet yapısında Padişah'ın belirleyici olmasının tereddütsüz kabulünün arkasında yatan sebep, Padişah'ın bu yetkiyi Allah'tan almasıdır. Bu sebepten de hükümdar ile tebaası arasında olan ilişki tek taraflı şekilde sadece Padişah tarafından belirlenir. Osmanlı devletinde Padişah Allah'ın iradesini temsil eder. Padişah toplumdaki herkesin ortak çıkarını gözetir, herkesin iyiliğini düşünen, toplumsal düzeni sağlayan ve bunları Allah'tan aldığı yetkiyle yapan kişidir. Bu yüzden de Padişah'ın emrine itaatsizlik etmek veya herhangi bir konuda ona karşı çıkmak, Allah'a itaatsizlik etmek ve Allah'a karşı çıkmak olarak görülür. Toplumsal düzenin bu şekilde bir otoritenin etrafında şekillenmesinin sonucunda tebaanın Padişah'a başkaldırması veya karşı çıkması durumları tamamen ortadan kalkmıştır (GÜNAY, Ü. 2003).

Osmanlı devletinde her ne kadar tebaanın Padişah'a karşı itaat, saygı vb. gibi yükümlülükleri olsa da, Padişah'ın da tebaaya karşı sorumlulukları vardır. Padişah için tebaası Allah tarafından ona emanet edilmiştir. Padişah her koşulda tebaasını korumalı, kollamalı, onlara merhametli, adil davranmalı ve onları hoş tutmalıdır. Padişah bunu yapmayı kutsal bir görev olarak görür. Osmanlı'da halifelik döneminin başlamasıyla İslami

açından da Padişah'a farklı görevler yüklenmiştir. Hem devlet, hem tebaa, hem de hükümdarın kendisi tarafından dönem itibariyle kabul edilen temel görüş şudur ki, Padişah Allah'ın kullarını refah içinde yaşatmalı, ülkede adaleti sağlamalıdır. Halkın iyi bir şekilde yaşayabilmesi için gerekli olan en elzem nokta adaletli bir toplum ve devlet düzeninin sağlanabilmesidir. Düzenin iyi bir şekilde sağlanması için gerekli olan diğer hususlarsa, halkın üzerinde herhangi bir zulmün olmaması veya varsa kaldırılması, devletin düşmanlar tarafından yapılacak saldırılardan korunmasıdır. Osmanlı'da Padişahlar'ın görevleri bu bahsi geçen görevlerdir (ERDOĞAN, E. 2006).

Osmanlı'nın merkezi ve bürokratik bir yapılanma vardır. Padişah devlette olan tüm sınıfları, kurumları tam bir yetkiyle yönetme gücüne sahipti. Padişahların örgütleyici merkezi otoritesi tüm yetkileri kendi elinde bulundurarak, tüm zümreleri ve kurumları istediği şekilde şekillendirmesine ve oluşturmasına imkân sağlarken, devletin ve toplumun her alanına sıkı bir şekilde hâkim olmasını da sağlıyordu.

Osmanlı devletini temel olarak iki sınıfa ayırabiliriz. Bunlardan ilki askeri sınıf, ikincisi reaya sınıfıdır. Askeri sınıf yöneticilerin olduğu sınıfken, reaya yönetilenlerin sınıfıdır. Askeri sınıf için merkezdekiler, reaya için çevredekiler tanımları da kullanılır. Önceki paragraflarda da değindiğimiz gibi Osmanlı İmparatorluğu'nda devlet ve toplum yapısında belirli bir hiyerarşik düzen vardır. Bu hiyerarşiye göre en alt tabakadan en üst tabakaya şu şekilde bir düzen vardır; “halk”, “sanatkârlar”, “memurlar”, “askerler”, “saray”. Temel olarak iki sınıfa ayırmak gerekirse yönetenler ve yönetilenler olmak üzere iki sınıfa ayırabiliriz. Yönetenler sınıfının en üst mertebesinde yer alan kişi, tüm yetkileri elinde bulunduran Padişah'tır (DOĞAN, K. İNANKUL, H. 2014).

Sonuç Yerine: Çin İmparatoru'nun ve Osmanlı Padişah'ının Arasındaki Statü Farkı

Çin İmparatorluk geleneğinde İmparatorun yeri oldukça önemli bir konumdadır. “Göğün Oğlu” olarak tanımlanan İmparator tüm yetkileri elinde bulunduran, Gök tarafından olağanüstü güçlerle donatılmış bir kişidir. Çin düşünce ve inanış biçiminde Yer ve Gök ayrımı önemli bir yeredir. Dünyevi olanı “Yer”, doğaüstü olanıysa “Gök” simgeler. İmparator Gök ve Yer'in tam merkezinde yer alan tek kişidir. Yeni tahta çıkan bir İmparator Göklerden aldığı yetkiyle insanları yönetir, toplumsal düzeni sağlar, doğal afetleri yönlendirir. Yani İmparator Yer ile ilgili her konuda yönlendirici, düzenleyici, şekillendirici ve belirleyicidir. Çin toplumsal yapısında İmparatora saygı çok önemlidir. İmparatorun tebaası koşulsuz bir biçimde İmparatora hizmet etmelidir. Çin'de İmparatorun hem dünyevi, hem de doğaüstü yanları vardır. Bu açıdan en yetkin ve en sınırsız güce sahip olan ve en büyük saygıya ve koşulsuz itaate layık olan tek kişi imparatordur (KIRILEN, G. 2012, TÜRKER, N. K. 2007).

Osmanlı İmparatorluğu'na baktığımızda Padişah merkez bir konumdadır. Toplumsal yapı yöneten ve yönetilen olarak iki sınıfa ayrılır ve en üstte Padişah vardır. Osmanlı İmparatorluğu'nda da Padişah Allah'ın verdiği yetkiyle hükmeder. Ancak Çin'den farklı olarak Padişah'ın doğaüstü güçleri yoktur ve Padişah Tanrı'dan sonra en yetkin kişi olarak görülmez. Bunun en önemli sebebi toplumun İslam dini inancına sahip olmasıdır. Çünkü İslam dininde Padişah'tan daha önce Peygamber ve sahabeleri gelir. Padişah bile Allah'tan sonra en yetkin varlık olarak kendisini görmez. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'nda tebaa Tanrı tarafından bir emanet olarak verilmiş şekilde görülür. Bu açıdan Padişah'ın başlıca görevi adaletle hükmetmek, toplumu korumak ve kollamak, onların haklarını savunarak refah içerisinde

yaşamalarını sağlamaktır. Osmanlı'nın Çin'den ayrıldığı diğer bir noktaysa, Padişah'ın töreler, gelenekler ve İslam kurallarına bağlı bir şekilde ülkeyi yönetme gereksinimidir. Keza Çin'de böyle bir durum söz konusu değildir. Osmanlı İmparatorluğu'nda Padişah'ın Allah'tan yetki alarak ülkeyi yönettiğine inanılır. Padişah'a karşı gelmek veya itaatsizlik etmek, Allah'a karşı gelmek olarak görüldüğünden Padişah'ın çok güçlü bir otoritesi mevcuttur. Çin İmparatorluğu'ndaysa İmparator Gök'ten yetki alan merkez konumdaki tek kişi olduğu için ona itaat etmek zorunlu kılınmaktadır. Aslında iki İmparatorlukta da hükümdara bağlılık tam ve güçlü bir şekilde olsa da, bazı

önemli farklar söz konusudur. Çin'de İmparatorun doğaüstü güçleri vardır ve Gök'ten sonra en büyük güce sahip tek yetkin kişidir. Ayrıca Çin'de İmparator tüm toplumsal ve doğa olaylarını yönlendirebilecek doğaüstü güçlere sahiptir. Nitekim Osmanlı İmparatorluğu'nda Padişah en yetkin kişi olsa da, ona doğaüstü herhangi bir güç atfedilmez ve İmparator her şeyi bilen değildir. İmparator bile haftanın bazı günleri devlet, toplumsal ve dini meselelerle ilgili özel danışmanlarıyla çalışma yapar (DOĞAN, K. İNANKUL, H. 2014, KIRİLEN, G. 2012).

KAYNAKÇA

- CEYLAN, F. (2020).** Konfüçyüs ve Çin Felsefesinin Temelleri. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi, 2 (1) , 142-148.
- DOĞAN, K, İNANKUL, H. (2014).** Genel Hatlarıyla Osmanlı Devleti'nde Orhan Gazi ve Çelebi (ı.) Mehmet Dönemlerinde Merkez-Çevre İlişkileri. Global Journal of Economics and Business Studies, 2 (4) , 68-79.
- ERDOĞAN, E. (2006).** XVI. Yüzyılda Osmanlı Devletinde İktidar - İtaat İlişikisine Dair Bir Araştırma: Amasya Örneği. Kastamonu Eğitim Dergisi, 14 (1) , 217-226.
- GÖKÜŞ, M. (2010).** Osmanlı İmparatorluğu'ndan Modern Türkiye'ye Yöneten-Yönetilen İlişkilerinin Gelişimi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15 (3) , 227-249.
- GÜNAY, Ü. (2003).** XV. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyo-Kültürel Yapı, Din ve Değişme. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (14) , 21-47.
- KIRİLEN, G. (2012).** Eski Çin Metinlerinde Yer-Gök ve Yabancılar. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Dergisi, 1.
- ÖZMEN, İ. (2017).** Başlangıçtan Devrime Çin'i Anlamak (Mı)? Medeniyet ve Toplum Dergisi, 1, ss 9-33.
- KAZANCI, M. (2013).** Osmanlı'da Halkla İlişkiler. Selçuk İletişim, 4 (3) , 5-20. Kodaman, B. (2007).
- KODAMAN, B. (2007).** Osmanlı Devleti'nin Yükseliş ve Çöküş Sebeplerine Genel Bakış. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2007 (16) , 1-24.
- TÜRKER, N.K. (2007).** Çin'deki Düşünce Akımlarına Genel Bakış. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 22, ss 289-298.
- ÇAKAN, V. (2017).** Ülke Tanıtımı: Geçmişten Günümüze Çin. Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 1, ss 111-130.
- UNAT, Y. / TOPDEMİR, H.G. (2015)** Bilim Tarihi. s4, 16